

C OBSERVATOR CULTURAL

SUPLIMENT

Rețeaua de rezidențe ArtistNe(s)t

ArtistNe(s)t

ArtistNe(s)t este un program care susține mobilitatea artistică, stimulează creativitatea și inovația în artele contemporane, încurajează diversitatea culturală și interdisciplinaritatea. Programul ArtistNe(s)t a fost finanțat în perioada 2006-2009 de Swiss Cultural Programme South-East Europe and Ukraine, Pro Helvetia/SDC.

În perioada 2-5 aprilie 2009 a avut loc la Bacău evenimentul *ArtistNe(s)t* – un model de dezvoltare culturală, organizat de United Experts și Centrul de Cultură „George Apostu”, în cadrul căruia au avut loc prezentări informale, evenimente artistice și o masă rotundă cu peste 35 de participanți – artiști, manageri culturali și jurnaliști culturali.

ArtistNe(s)t a fost un program de rezidențe artistice inițiat de Gabriela Tudor în parteneriat cu Centrul de Cultură „George Apostu” din Bacău, Centrul Cultural European de la Sinaia, Centrul de Cultură Arcuș și Muzeul Național „George Enescu”, secția „Dumitru și Alice Rosetti Tescanu - George Enescu” Tescani, și finanțat de Programul Cultural Elvețian în România. Timp de trei ani, în perioada 2006-2008, cele patru instituții publice de cultură și trei organizații neguvernamentale (Centrul Internațional pentru Artă Contemporană-CIAC, Fundația Menthor și Galeria Nouă) au derulat programe de rezidență cu sprijin financiar elvețian, în zona artelor vizuale (Sinaia/București/Constanța), dansului contemporan (Bacău), teatrului (Arcuș) și literaturii (Tescani), la care au participat peste 50 de scriitori, coregrafi, regizori și artiști vizuali din România, Elveția, Germania, Grecia, Statele Unite ale Americii, Canada, Luxemburg, Ungaria etc.

Evenimentul de la Bacău a fost dedicat memoriei Gabrielei Tudor, unul dintre puținii manageri culturali cu un rol esențial în promovarea și dezvoltarea artelor contemporane în România. Prin inițiativele și proiectele sale, prin sprijinul direct pe care l-a acordat artiștilor și organizațiilor culturale, ea a contribuit la dezvoltarea scenei artistice românești. Gabriela Tudor a condus în perioada 1999-2008 antena Fundației Pro Helvetia în România și, ulterior, Programul Cultural Elvețian în România. În această calitate, a sprijinit promovarea și realizarea unor proiecte inovatoare în toate domeniile artistice, a inițiat programe de rezidențe și schimburi artistice cu artiștii români și elvețieni, a încurajat scena de artă contemporană independentă, producerea de spectacole și a sprijinit organizarea de festivaluri de dans, muzică, teatru și film.

În finalul întâlnirii de la Bacău a fost luată decizia creării „Rețelei de Rezidențe ArtistsNe(s)t” din România, care va avea ca

obiectiv stimularea creativității în artele contemporane, încurajarea implementării activităților de rezidențe artistice în România, sprijinirea mobilității artistice și a abordărilor interdisciplinare. Rețeaua va încerca, de asemenea, să funcționeze ca un factor de lobby pentru modificarea legislației în vigoare în ceea ce privește susținerea creativității artistice prin acordarea de burse artiștilor români care să nu fie supuse impozitării și prin crearea unui Statut al Artistului care să reglementeze modul prin care statul român sprijină și protejează creatorii.

Rețeaua a fost fondată de cele patru instituții publice de cultură aflate în subordinea Ministerului Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național și va fi condusă de un board format din Cristina Căuteș (Centrul Cultural European Sinaia), Laura Manolache (Muzeul Național „George Enescu”), Geo Popa (Centrul de Cultură „George Apostu”),

Attila Kopacz (Centrul de Cultură Arcuș), Cosmin Manolescu (United Experts) și Vasile Ernu (scriitor), Elisa Fuchs (membru de onoare).

Rețeaua va fi administrată pentru o perioadă de șase luni de către United Experts, care se va ocupa de promovarea rețelei pe plan național și internațional și de organizarea primei întâlniri a rețelei care va avea loc la finalul lunii octombrie 2009 la Sinaia. Rețeaua va rămâne deschisă și altor membri, instituții publice de cultură și organizații culturale neguvernamentale, care doresc să ofere rezidențe artistice pe baza unor programe bine definite și conform unor standarde europene.

Membrii rețelei au hotărât de asemenea continuarea programelor de rezidență artistice în România în următorii ani. În acest sens, Centrul de Cultură „George Apostu” a stabilit un parteneriat pe trei ani cu Centrul

de Creație Coregrafică din Luxemburg, prin care un coregraf din Luxemburg va veni în rezidență la Bacău în luna mai, iar un coregraf român va pleca într-o rezidență la Luxemburg în luna iulie. Cei doi artiști selecționați pe anul 2009 sînt Tania Sourby (Luxemburg) și Andreea Tănăsescu (România). Centrul Cultural European din Sinaia îi va avea ca invitați în cadrul rezidenței de la Sinaia din luna mai 2009 pe artiștii Cristina David (Romania) și Tanis Aram (Olanda). Rezidențele de la Tescani și Arcuș vor avea loc în luna octombrie 2009.

Mai multe informații despre rețeaua culturală ArtistNe(s)t și despre programele de rezidență ce vor fi derulate în România vor fi accesibile în curînd pe site-ul www.artistnest.ro, ce va fi reactualizat în perioada imediat următoare.

Echipa ArtistNe(st)

Rezidența artistică – un model de dezvoltare culturală

- masă rotundă -

Întâlnirea ArtistNe(s)t de la Bacău a programat masa rotundă cu tema **Rezidența artistică – un model de dezvoltare culturală**. Au luat parte coordonatori ai programului, reprezentanți ai centrelor culturale și organizațiilor neguvernamentale ce găzduiesc rezidențe, artiști care au beneficiat de acestea, consilieri, reprezentanți ai finanțatorului, evaluatori. Coregraful Cosmin Manolescu, în calitate de moderator, a deschis colocviul pornind de la obiectivele propuse de Gabriela Tudor, precum și de la principalele activități realizate. A punctat câteva caracteristici ale momentului actual, legate de faptul că finanțarea se încheie, și a formulat trei teme principale de discuție: viitorul programelor de rezidență și al rețelei ArtistNe(s)t, modul optim în care ar trebui să funcționeze acestea și cine ar trebui să finanțeze în continuare programe de rezidență artistică?

Iată câteva dintre principalele intervenții.

Elisa Fuchs, reprezentant Swiss Cultural Programme Zurich, Elveția: „Ne-am propus un proiect de trei ani, dar în acest timp, am încercat să contribuim și la crearea unei structuri care să poată continua. Din perspectiva noastră, programul și-a atins multe obiective: capacitățile au fost create, s-au derulat rezidențe de succes, s-au stabilit noi contacte, au fost deprinse noi practici culturale, imaginea centrelor a câștigat în vizibilitate.”

Geo Popa, director Centrul Internațional de Cultură și Arte „George Apostu”: „Este importantă evaluarea lucidă a pașilor făcuți în acești trei ani. În opinia mea, s-a creat baza unei structuri informale, care a adunat energii creatoare și a elaborat formule de a funcționa împreună. E momentul ca rețeaua să devină formală, să-și poată continua activitatea și să se poată deschide spre alte colaborări.”

Irina Cios, director Centrul Internațional pentru Artă Contemporană București-CIAC: „Formalizarea rețelei aduce avantaje precum posibilitatea de a aplica pentru finanțări naționale și europene, de a elabora o strategie comună pentru stringerea de fonduri. Rețeaua ar putea să susțină și aspecte strategice. Poate reușim să eliminăm neclaritățile legislative din Statutul Artistului, să explicăm de ce e nevoie de un onorariu, dar și cine deține autoritatea asupra creației. O lucrare realizată printr-o finanțare nu aparține finanțatorului, ci creatorului. Colaborarea cu rețele internaționale de centre de rezidență precum Res Artis pentru arte vizuale sau European Network Centers cu care am înțeles că este în discuții Centrul Apostu deschide alte oportunități.”

Rărița Szakats, evaluator, Fundația AltArt, Cluj: „ArtistNe(s)t este prima inițiativă coerentă de abordare a rezidențelor în România, care a făcut să se înțeleagă că acestea sînt importante în lucrul și în creația artiștilor. Aș sugera un tip de presiune pozitivă asupra factorilor de decizie, astfel încît rezidența să fie inclusă, explicit, ca activitate eligibilă în finanțări.”

Cristina Cautes, director Centrul Cultural European Sinaia: „Ar trebui intervenit pentru schimbarea statutului centrelor, așa încît să avem posibilitatea de a

© Irina Stelea

Istvan Teglas în Dancing a Playful Body

plăti onorarii artiștilor. Ar mai trebui să reamintim faptul că tot ce facem decurge din obligațiile noastre de instituții publice.”

Petre Străchinaru, membru în Comitetul de Conducere ArtisNe(s)t: „S-a spus că ArtistNne(s)t este prima structură de rezidență coerentă. Asta se datorează faptului că a fost fundamentată pe existența centrelor culturale din subordinea MCC, pe condițiile existente aici. Acum se pune acut problema viitorului, cum va influența descentralizarea centrele? Va afecta și acest program? Mă tem că da. Să facem tot ce putem ca măcar aceste centre care au mai rămas din totalul de 12, cite erau în 1990, să rămână la MCC. Finanțări se pot gasi dacă ai structurile necesare și adecvate, fie din sponsorizări pentru burse, dar și convingînd ministerul să organizeze concursuri pentru burse și să le considere o prioritate.”

Laura Manolache, director Muzeul „George Enescu”, București, secția „Dumitru și Alice Rosetti Tescani”: „Tescani e uncaz particular, pentru că a fost dintotdeauna un loc de rezidență. Prin ArtistNe(s)t, aici au revenit și scriitori, alături de muzicieni. Centrul obține venituri proprii din taberele cu plată organizate anual, ce vor fi reinvestite în rezidențe, dar numai pentru a asigura cazarea și masa artiștilor, fără onorarii. Putem continua cu această soluție de criză. Singuri, nu avem alta. Nu mai vorbesc de intenția noastră de a deschide și un centru pentru traducători!”

Iosif Kiraly, artist vizual, coach ArtistNe(s)t Sinaia: „În acești ani, a început să se creeze o tradiție ce nu trebuie distrusă acum. E nevoie de centre de rezidență dacă dorim să fim cu adevărat o

țară europeană. Soluția de avarie mi se pare periculoasă. Poate să creeze un precedent.”

Virgil Ștefan Nițulescu, inspector guvernamental, membru în Comitetul de Conducere ArtistNe(s)t: „Am convingerea că oamenii sînt importanți în cultură, la fel și dorința și voința centrelor de a găzdui rezidențe. ArtistNe(s)t a contribuit esențial la salvarea lor de la desființare și la păstrarea obiectului de activitate. E mai puțin important cine le patronează. Totuși, un prim efect al descentralizării este că nu am putut coopta și Centrul de la Mogoșoaia.

Ca strategie de apărare, cred că tot atacul este cea mai bună formulă. Mă refer la extinderea rețelei prin cooptarea altor instituții, publice sau private, cu subordonare centrală sau locală, dar și la o informare bine direcționată spre MCC cu privire la programul de rezidențe, care este aproape necunoscut. Ar trebui încercată existența sa *pe hîrtie*, cum se spune, în programele MCC. Chiar dacă nu va fi bugetat în 2009, dar ar exista o perspectivă pentru 2010.”

■■■ Strategia pe termen scurt și mediu pentru păstrarea ArtistNe(s)t

Rărița Szakats: „Pe termen scurt, vom ști răspunsul imediat ce aflăm ce planuri are fiecare centru. Pe termen lung, e necesară o comunicare la nivel național asupra efectelor ArtistNe(s)t, printr-un comunicat de presă la încheierea programului, prin dezbateri pe bloguri, spre exemplu, dar și prin publicarea unui ghid cu rezultatele proiectului, cu impactul avut

și investițiile făcute. E un *output* ce poate funcționa ca argument în activitatea de susținere.”

Dana Partoc, evaluator, Fundația AltArt Cluj: „Ar fi trei pași de făcut: de stabilit misiunea rețelei, care este valoarea adăugată a constituirii ei legale și cum se ajunge acolo ca structură, funcționalitate, board intern și extern.”

Gabriel Brojboiu, artist plastic, director Fundația Menthor, Constanța: „Ar trebui hotărît dacă rețeaua are statut de fundație sau de asociație, iar în perspectivă, să vizăm să devină instituție de utilitate publică.”

Filip Florian, scriitor în rezidență la Tescani: „Nu prea văd dilema: avem un model, să-l urmărim! Alta e problema: cine își asumă rolul de coordonator după dispariția Gabrielei Tudor? Cu vizibilitatea e mai greu. Fiind un subiect cultural, nu prea interesează. Cred că eforturile în acest sens ar trebui bine direcționate.”

Vasile Ernu, scriitor în rezidență la Tescani: „Procedural, e simplu. Trebuie refăcută umbrela acestei infrastructuri ce cuprinde cele patru centre. ArtistNe(s)t poate continua ca o asociație, cu obiective clare, precis formulate, preluate din vechiul program și îmbogățite.

În ce privește vizibilitatea urmărită, ar trebui să se meargă pe filierele domeniilor culturale, printr-un site, un *newsletter* și alte forme de informare direcționată.”

Geo Popa: „Cînd discutăm despre cele patru centre din subordinea MCC, să ținem cont de infrastructura lor, de capitalul uman de care dispun, de experiența în derularea unor programe culturale bine definite. Nu sîntem pe un teren gol în dezvoltarea rezidențelor. Acestea trebuie să intre obligatoriu în programul managerial minimal al centrelor. Mai mult, avem posibilitatea de a acorda burse. În statutul centrelor de cultură, articolul 16 prevede că acestea «sprijină tinerii artiști valoroși în afirmarea lor». Să fim conștienți însă și de riscuri. Primul ar fi lipsa de finanțare pentru investițiile care să dezvolte o parte din infrastructură, cum s-a întîmplat la Centrul Apostu, care nu a primit finanțare pentru a construi o sală multifuncțională. Al doilea risc îl reprezintă descentralizarea. Putem să elaborăm un raport și să-l prezentăm la MCC și în comisiile pentru cultură ale Parlamentului.”

Petre Străchinaru: „Prin urmare, să întocmim un protocol de funcționare a rețelei, să stabilim o contribuție minimă; să concepem un statut, luîndu-l ca model pe cel al programului ArtistNe(s)t; să provocăm discuții la MCC pentru a înțelege corect modul în care trebuie să te raportezi la creator.”

Iosif Kiraly: „Să nu uităm că e nevoie de oameni cu mare probitate profesională care să promoveze și rețeaua, și arta contemporană.”

Rărița Szakats: „În concluzie, cuvintele cheie ar fi: notorietate, soliditate, parteneriat viu, coerent al celor patru centre plus deschidere, spre alte rețele naționale, cum este cea a muzeelor, precum și internaționale.”

Elisa Fuchs: „Rețeaua va fi diferită de programul ArtistNe(s)t, pentru că nu va avea același coordonator de excepție, cum a fost Gabriela Tudor, și nici aceeași structură... Este necesară, însă, pentru a atinge un nivel național și internațional care să-i confere vizibilitate și credibilitate. Vă doresc succes!”

A consemnat
Eugenia Anca ROTESCU

Jurnalul (în)scris în corp

Gina ȘERBĂNESCU

Salome Schneebeli s-a aflat în rezidență – în cadrul programului Artistne(s)t – la Centrul „George Apostu” din Bacău în octombrie 2006, când a propus un proiect, *Dance Diary*, prin care creatoarea încerca să transmită întâlnirea cu o altă formă de cultură ca experiență corporală.

Ceea ce Salome Schneebeli a prezentat pe 3 aprilie 2009 la Centrul „George Apostu” a fost expresia devenirii proiectului, modul în care formula artistică la care a lucrat pe parcursul rezidenței din 2006 a suferit metamorfoze în funcție de spațiul cultural în care era relansată propunerea artistică.

Jurnalul de dans s-a metamorfozat într-un alt spațiu cultural, precum cel al Egiptului, într-o creație, *Villa Incognita* – suport prezentării performative realizate de Salome Schneebeli la Bacău, la închiderea programului ArtistNe(s)t. Coregrafa elvețiană gîndește „dansul, coregrafia ca pe o provocare constantă de a scrie jurnalul vieții în diferite orașe. Sînt experimentate spațiile, sînt ascultate și urmate ritmurile; sunetele, poveștile și dialogurile sînt repetate prin mișcare, corpul este invitat să reflecteze asupra a ceea ce nu poate fi rostit. Mișcările experienței efective (ca „străin”) devin gesturi ale dansatorului, pentru că amintirea întîlnirii cu oameni și orașe este, de fapt, amintirea mișcării, fiind activată prin mișcare” (Salome Schneebeli).

Formula este expusă cu claritate: la întîlnirea cu o formă de cultură, are loc o metamorfoză în experiența receptorului.

Important este faptul că cel care vine la întîlnirea cu o cultură necunoscută lui pînă atunci este purtătorul unor paradigme culturale care rezonază cu noul spațiu experimentat, dar găsește concomitent și disonanțe.

Pe de o parte, în cazul gravării în memorie a acestui tip de întîlnire, corpul este cel în care jurnalul va fi scris ca registru al unui complex de mișcări cu sens. Pe de altă parte, va fi înscris ca amprentă culturală care exprimă o dublă formă: o formă dată de cultura receptoare, iar alta de cea receptată. Jurnalul de dans înscris în

corp este expresia sintezei între cele două culturi care se întîlnesc.

Din ceea ce ne propune Salome Schneebeli este lesne de dedus că un artist care alege să experimenteze culturi diferite va fi purtătorul unor amprente modulate de experiența întîlnirilor cu oameni și spații similare sau contrastante.

În mod firesc, substanța *Jurnalului de dans* născut la Bacău este complet diferită de cea a jurnalului care a prins formă la Cairo. Corpul receptează culturi diferite prin grilele subiective ale propriei capacități de a se lăsa gravat de o anumită ex-

periență. Faptul că Salome Schneebeli a apelat la Andreea Novac, în timpul demonstrației sale, pentru realizarea unei improvizații care funcționa ca o scriere „în direct” a unei pagini dintr-un jurnal de dans, este grăitoare în acest sens. Corpuri diferite își scriu diferit jurnalul în mișcare, dar consemnarea respectivă se petrece la întîlnire.

Un aspect important al creării jurnalului de dans este dat de importanța pe care o are muzica în acest demers artistic. Universul sonor al investigației coregrafice interculturale întreprinse de Salome Schneebeli este realizat de Martin Gatenbei. Fidel ideii de contaminare culturală benefică, artistul reușește să întîlnească lumi muzicale aparent contrastante: muzica lui Bach și cea a muezinilor. Efectul este de o armonie impecabilă și de o coerență fără fisură. De fapt, noi nu ascultăm două tipuri de muzică, ci un metalimbaj muzical rezultat prin tensiunea și sinteza dintre cele două lumi sonore. Același lucru se întîmplă și în cazul limbajului de dans rezultat în urma întîlnirii cu o cultură diferită: prin mișcare, corpul aduce la lumină amintiri modelate de sinteza dintre universul receptorului și universul receptat.

Jurnalul de dans propus de Salome Schneebeli poate funcționa ca metaforă a întregului program Artistne(s)t: în ambele demersuri este vorba de o deschidere către culturi care vin să îmbogățească un fond cultural distinct. Așa cum un într-un corp integrat unui demers coregrafic sînt înscrise amintiri filtrate prin experimentarea unor întîlniri cu o nouă lume, tot astfel un „corp cultural” este îmbogățit prin atingerea unei alte culturi.

Morala poveștii ar fi, prin urmare, aceasta: creația autentică se produce la întîlnire.

Corp la zidul social

Eugenia Anca ROTESCU

Un individ anonim, de nerecunoscut cu spatele, în ținută anodină, cu gluga trasă pe cap, stă nemișcat în întuneric. Sau într-o fișie de lumină puternică. Pășește încet, de-a lungul unui zid alb. Îl împinge cu mîinile, se lipește de el, se mulează peste propria-i umbră, se camdrează, se strînge. Încearcă să facă corp comun printr-o gamă întreagă de poziții, toate incomode, aproape imposibile. Și de stări – nerăbdare, hotărîre, așteptare, decizie fermă, încrîncenare, abandon, revenire.

Astfel începe spectacolul *Dance a Playful Body*, cu această imagine puter-

nică a individului în epoca contemporană, a raporturilor sale cu o societate care se închide ermetic în fața lui. Care îl respinge pînă provoacă lehamintea și chiar greața, la propriu. Doar această secreție mai poate fi substanța cu care se înconjoară, descriind un cerc. Sau, poate, o inimă! Nimic altceva nu mai face legătura cu ceilalți, iar suma de cabluri, ștehere și prize în care se înfășoară nu înseamnă conexiuni, ci doar utilități golite de scop.

Expulzat din lumea relațiilor interumane, individul eșuează pe o saltea pneumatică, ce devine unica sa realizare și

realitate. Chiar și așa, a o lua în posesie presupune o ascensiune în etape și un efort întru aflarea echilibrului. Căutat, la un moment dat, inclusiv printr-o atitudine care evocă rugăciunea. Răspunsul așteptat nu vine și atunci se prăbușește. Dispare în spatele saltei, de unde se aud icnete și hohote de plîns. Precum și vorbe indescifrabile ale celui rămas singur. Și adevărat. Atît cît se mai poate.

Supraviețuiește, în primul rînd, dimensiunea sa animalică, ușor violentă, parcă speriată, certîndu-se pe sine sau cu nevăzute spectre. Individul se reduce la trupul său. De aceea, își cercetează atent nuditatea. Se pipăie, se miroase, își observă elasticitatea pielii.

Deși chircit, adunat, îndoit, cu căderi, dispariții și reveniri, acest moment este totuși un nou început. Individul deprinde/acceptă regulile jocului social și înțelege rolul corpului drept unic reprezentant al persoanei. Nu gîndurile, nici sensibilitatea ori sentimentele interesează în zilele noastre, ci aparența. Interpretată aici în sensul propriu al cuvîntului. Va expune, prin urmare, a *playful body*, dotat cu o ți-gară și amator de poze. Apariția este acum energetică și destinsă totdeauna. Este dispus să cînte și să danseze stînd în cap. Zidul îi devine partener. Anticipează astfel un viitor cînd va fi *famous*. Știe deja că are nevoie de paravane de protecție, în spatele cărora să înainteze. Este singurul mod în care poate avansa în această lume, care seamănă tot mai mult cu cea din desene animate, după cum o sugerează, ascuns după salteaua ridicată pe verticală, mișcările sale. De acum înainte, e stăpîn pe situație. Lasă salteaua să cadă, se așază, își șterge tacticos trupul cu un

Dance a Playful Body
Concept: Andreea Novac
Interpret: Istvan Teglaș
Producție: Centrul de Cultură „George Apostu” prin Swiss Cultural Programme Romania, cu sprijinul Centrului Național al Dansului București

șervețel. Apoi, cu gesturi sigure, desface ventilul, stinge lumina și pleacă.

Aici se închide eseu coregrafic al Andreei Novac despre rostul corpului în jocul amar, născut din exigențe sociale contemporane și menit să ridice gradul de adaptabilitate, tot socială. Succesul este însă în detrimentul personalității unice și irepetabile a individului. Asta nu înseamnă că îl reduce la o marionetă cu mișcări stereotipe, ci că îl conduce treptat pe parcursul unui proces de golire și umplere. Extrage trăsăturile caracteristice și le înlocuiește cu unele general agreeate. Între extreme, se aglomerează și se succed, într-o ordine aleatorie, încercări de sens și de construcție, care se năruie rînd pe rînd, pentru ca unele noi să le ia locul. Istvan Teglaș, actor foarte special, cu o expresivitate corporală și gestuală aparte, susține scenic acest concept discursiv, clocotitor și imprevizibil asemenea magnei. Interpretul are disponibilitatea și mobilitatea necesare unor permanente schimbări de stări și poziții. Dar și abilitatea de a le încărca mereu de semnificații. Nu apar explicit, însă pot fi intuite în fiecare mișcare, în ritmul cînd lent, cînd exploziv, în prezența sa vie și aplicată.

Dancing a Playful Body

Reportaj de a doua zi

Eugenia Anca ROTESCU

O zi cît trei ani, astfel s-ar putea rezuma sesiunea dedicată instituțiilor care au derulat rezidențe ArtistNe(s)t. Prezentările au fost făcute deopotrivă de coordonatori ai programului, de consilieri și de artiști rezidenți. Și susținute de imagini, filme video, lecturi, fotografii, pliante, broșuri.

Să luăm lucrurile pe rînd, rezumîndu-ne doar la cuvinte.

■■■ ArtistNe(s)t la Sinaia

Cristina Cauter, directoarea Centrului Cultural European Sinaia, a făcut o scurtă introducere, contextualizînd programul de rezidențe în cel general al Centrului, subliniînd că acesta a fost o premieră în spațiul artistic românesc, atît pentru artiștii independenți, cît și pentru public. Argumentele s-au concentrat în jurul ideilor de încurajare a creativității, asigurarea mobilității artiștilor, coeziune socială, pregătirea publicului pentru receptarea artei contemporane. Exemplul grăitor avea să-l dea Liliana Basarab, artist vizual, rezidentă la Sinaia în octombrie 200, care a expus modul său de lucru pentru proiectul *Monumente pentru concepte. Miss/Mister Neutralitate, Obiectivitate, Stabilitate*. Premiza de lucru a constat în cercetarea mecanismelor prin care sînt reciclate continuu reprezentări ale unor simboluri sau concepte abstracte. Proiectul a avut o componentă interactivă, lăsînd vizitatorilor site-ului Centrului libertatea de a vota imaginile preferate.

Iosif Kiraly, consilierul rezidenților sinăieni, a subliniat dublul rol al rețelei, de promotor și implementator al artei contemporane, numind factorii majori ce contribuie la acestea: educația, media și piața de artă.

În finalul intervenției echipei de la Sinaia, artistul vizual Nicu Ilfoveanu a prezentat și comentat un emoționant scurt metraj, realizat în rezidență, împreună cu Michelle Bressan, despre Bob, un localnic care a trăit departe de oameni și de lumina soarelui pînă la vîrsta de 33 de ani.

■■■ ArtistNe(s)t la Arcuș

Kopacz Attila, reprezentant Centrul Cultural Arcuș, începe prin a motiva domeniul ales, cel de teatru în spații neconvenționale. Au avut cîștig de cauză o serie de elemente: existența celor două teatre din Sfîntu Gheorghe, unul de limbă maghiară și altul de limbă română, colaborările începute din primii ani ai deceniului zece cu Uniter și cu Festivalul Atelier, prezența unor regizori de marcă implicați în aceste proiecte – Radu Penciulescu, Sanda Manu, Ion Caramitru, Andreea Vulpe, sau care lucrează în teatrele menționate, precum László Bocsárdi și Radu Afrim. În ciuda acestor premize promițătoare, programul s-a derulat cu dificultate la Arcuș. Csibi István, coordonatorul său, explică de ce. Încă de la început au existat probleme cu conducerea Centrului, care nu și l-a asumat. Astfel, în loc de șase rezidențe, cîte erau prevăzute, s-au putut derula doar trei. Dincolo, însă, de toate acestea, o problemă reală e găsirea actorilor-colaboratori pentru punerea în operă a proiectelor, instituțiile teatrale din zonă avînd un program încărcat și fiind greu de cointeresat. Apoi, bugetul alocat unei rezidențe teatrale permite cu mare dificultate investiția necesară realizării unui spectacol. Cu toate acestea, regizoarea Antonela Terebescu a reușit sa-și ducă la bun sfîrșit proiectul.

Idea sa, aceea de revoltă față de sistem, s-a coagulat în timpul rezidenței de la Arcuș, materializîndu-se în spectacolul-collaj după piesele *Stop the tempo* de Gianina Cărbunariu și *Agamemnon* de Rodrigo Garcia.

■■■ ArtistNe(s)t la Tescani

Gabriela Ilaș, coordonatoarea programului de la Tescani, deschide prezentarea Centrului, recomandîndu-l ca un loc cald și primitor, unde se știe că relația umană este fundamentală pentru scriitori. Menționează și alte nevoi ale acestora: de spațiu aparte, de timp și de statut. Programul ArtistNe(s)t le face posibile, oferînd, pentru prima dată în România, rezidențe plătite pentru scriitori.

Filip Florian îi dă dreptate, mărturisind că de obicei scrie greu, dar în rezidență a făcut-o cu mai multă ușurință. A găsit tihna și liniștea necesare pentru a se adînci în lucru. Nu s-a simțit scriitor de weekend sau de concediu, cum se întîmplă adesea la noi. Este una dintre marile diferențe față de Germania, de pildă, unde se trece din rezidență în rezidență. Și se mai plătesc și lecțiile publice! În România însă, lipsește nivelul de mijloc, al managerului cultural care să obțină finanțări de la autorități și să le redistribuie către creatorii de literatură.

Vasile Ernu a prevenit audiența că scriitorii vorbesc mult, dar despre ArtistNe(s)t chiar merită să o facă. În primul rînd, acesta cupleză două zone, cea de stat, letargică și cea independentă, vie, reactivînd astfel Centrele Culturale. Apoi, ca fost rezident, a apreciat timpul nefragmentat, totuși prea scurt ca să produci un text sau numai să-l finalizezi. Parțial, este compensat de ritmul vieții, depărtarea de orașe și posibilitatea de a menține doar legăturile pe care le dorești. Printre care, prietenia ce se leagă cu colegul de rezidență, scriitor străin. Finalmente, fiecare devine un adevărat agent literar pentru celălalt în țara sa de origine.

Dar mai bine să lăsăm vorba și să ascultăm două fragmente din textele create în rezidență de Filip Florian și Vasile Ernu. Ceea ce am și făcut!

■■■ ArtistNe(s)t la Constanța

Gabriel Brojboiu, directorul Fundației Menthor, a demonstrat că artiștii plastici vorbesc puțin. A explicat concis în ce constau proiectele *Constanța Caz*. Au fost inițiate din nevoia artiștilor locali de a se exprima altfel și altundeva decît la prea oficialele saloane de primăvară sau toamnă, dar și din dorința de a lucra cu spațiile neconvenționale, precum cele abandonate, postindustriale sau postmilitare (caz este și o prescurtare de la cazemată) sau neintrate încă în circuit, respectiv clădiri în construcție. În mod fericit, ideile lor s-au întîlnit cu preocupări ale autorităților locale și au primit sprijinul acestora. Era însă nevoie de ceva mai mult spre a invita doi artiști recunoscuți internațional – Dan Perjovschi și Renate Christin – să colaboreze. Ajutorul a venit prin Gabriela Tudor, care a înțeles valoarea artistică și civică a întreprinderii. A susținut-o, cooptînd Fundația Menthor în programul ArtistNe(s)t. Astfel, a fost posibil al doilea „exercițiu de reorientare în imediat”, proiectul *Antropocity*, ce dezvoltă un de-

mers vizual în jurul apartenenței artiștilor la cetate. Reciproca este, de asemenea, valabilă, întrucît contribuția acestuia la creșterea vizibilității fundației și a artei contemporane în oraș e incontestabilă.

■■■ ArtistNe(s)t la București

Irina Cios, directoarea CIAC, a ales o prezentare caracterizată prin balansul lucid și optimist între trecut și viitor. A început prin a anunța că CIAC împlinește zece ani de activitate independentă, dar cu surse de finanțare fragile. Ceea ce a presupus lucrul pe proiecte și multă flexibilitate în adaptarea permanentă a strategiei și a demersurilor punctuale în funcție de cerințele momentului în artele contemporane. A coborît și mai mult în timp, în anul 1896, cînd un arhitect italian a proiectat o clădire industrială în cartierul Rahova – Uranus. Aceasta a intrat în renovare, iar parterul va deveni, în curînd, sediul CIAC, cu o infrastructură adaptată să găzduiască rezidențe. Adoptarea programului vine după o experiență serioasă în schimburile de artiști și cooperare internațională. Rezidențele sînt coordonate curatorial, avînd teme legate de varii contexte urbane. În 2008, CIAC a avut susținere financiară pentru trei rezidențe, acordate unor artiști care nu locuiesc în București, nu se cunosc între ei și nu există un spirit de generație, dar pentru care a fost asigurat suport relațional în capitală. Între proiectele de regenerare urbană, a fost menționat unul care își propunea să definească relația dintre spiritul de centru și spiritul de periferie, precum și cel video intitulat *To Whom Belongs the City*, o cartografiere subiectivă pe criteriul personalității.

■■■ ArtistNe(s)t la Bacău

Gazdă perfectă, Geo Popa, directorul Centrului „George Apostu”, a încheiat ziua prezentărilor. În fapt, după o scurtă introducere, a proiectat și comentat un film despre rezidențele de dans contemporan de la Bacău. Explicările sînt convingătoare, atît în ceea ce privește seriozitatea cu care echipa centrului a abordat programul ArtistNe(s)t, cît și în diversitatea coreografiilor și a temelor abordate. Mai mult, filmul aduce mărturii consistente despre implicarea artiștilor în comunitate, prin atelierele de lucru și chiar spectacolele realizate cu elevii Liceului de Coregrafie din localitate. Alt aspect tratează efectele imediate ale rezidențelor, respectiv participarea spectacolelor create aici la evenimente și festivaluri de prestigiu din țară și din străinătate, dar și faptul că orașul a cîștigat un public stabil pentru o manifestare anuală ce aduce la Bacău producții românești și străine. Coregraful Salome Schneebeil din Elveția a vorbit despre bursa avută aici în 2006, cînd i-a întîlnit pe Cosmin Manolescu și Florin Fieroiu. Au discutat mult și au ajuns la concluzia că, indiferent de limbă și cultură, de stilul și drumul particulare coregriilor, arta înseamnă viață. Și viața se îmbogățește atunci cînd ai șansa de a merge în alte zone, în locuri deschise și nesigure totodată, să cunoști oameni noi. Artiștii învață unii de la alții, dar, în aceste ocazii, înveți multe și despre sine. Din bogăția rezidenței de la Bacău, s-a născut spectacolul *Dance Diary*, pe care am fost invitați să-l urmărîm în aceeași seară.

O experiență

Andreea CĂPITĂNESCU

Invitația Gabrielei Tudor (directorul Programul Cultural Elvețian în România) de a participa, în anul 2006, în cadrul primei rezidențe coregrafice ArtistNe(s)t de la Bacău, a fost un prilej de a asista la începutul programului, de a aduna amintiri legate de entuziasmul, curiozitatea și deschiderea cu care am fost întîmpinată timp de patru săptămîni. Experiența ArtistNe(s)t a venit pentru mine după un alt proiect coordonat de Gabriela Tudor și Programul Cultural Elvețian în România, „Phoenix '05”, proiect în care am descoperit și m-am confruntat cu realități românești ce m-au marcat și dezvoltat pe plan artistic și personal. Datorită experiențelor de acest gen, apreciez șansele care ți-au fost acordate de-a lungul timpului și realizezi cît de important este să oferi înapoi.

Dincolo de șansa de a beneficia de un spațiu de repetiții și toate condițiile de cazare și producție necesare unei rezidențe artistice, perioada de cercetare de la Bacău a fost pentru mine un prilej de a descoperi o altă Romînie, în afara Bucureștiului.

Mi-aduc aminte cu drag de modul în care se uitau, în primele zile, angajații de la Centrul Apostu atunci cînd mă vedeau prin parcul Centrului încălzindu-mă sau improvizînd, iar mai tîrziu culegeam împreună cireș și discutam ore în șir...

Treptat, conceptul proiectului meu (solo-ul *interior exterior*) a fost influențat de fiecare experiență petrecută în Bacău sau împrejurimile acestuia. În cele patru săptămîni de rezidență, am avut ocazia de a vizita și Centrul de la Tescani, un loc al descoperirilor și confruntărilor cu sine. Discuțiile purtate pînă tîrziu în noapte cu artiștii români și străini (coregrafi și scriitori), în sufrageria unuia dintre rezidenți, încă mi se pare că fac parte dintr-o scenă de film, în care descoperi uimit că ești unul dintre personaje...

Întîlnirea cu elevii Liceului de Artă din Bacău, de la clasele de coregrafie, mi-a amintit de problemele cu care ne confruntăm la nivel de educație și formare profesională în România. În cadrul atelierului pe care l-am condus în Bacău au participat aproximativ 15 elevi, cu vîrste între 14-18 ani. În viitor, sper ca proiectul ArtistNe(s)t și/sau alte proiecte să contribuie într-un mod constant la dezvoltarea acestor tineri, astfel încît în viitor dansul contemporan să poată beneficia, la Bacău, de un public interesat și, de ce nu, avizat, format în jurul unei comunități de dans.

ArtistNe(s)t a fost pentru mine un prilej de cercetare artistică, fără a avea presiunea unei producții, iar acum privind în urmă, cred că acest cadru generos seamănă mult cu personalitatea Gabrielei Tudor, cea care a conceput și coordonat proiectul.

Astfel de rezidențe, dedicate cercetării unui proiect, dialogului, experimentului și schimbului de idei, sînt esențiale pentru dezvoltarea unui artist.

Proiectul *interior exterior* pe care l-am realizat în cadrul ArtistNe(s)t, cu sprijinul Centrului „George Apostu” din Bacău și al Programului Cultural Elvețian în România, a fost prezentat pînă în prezent la Bacău, București și Stuttgart.

Experiența rezidenței mele

Vasile ERNU

Bursa de rezidență este unul dintre cele mai frumoase lucruri care i se poate întâmpla unui scriitor în perioada în care lucrează la o carte. Mai toți amicii mei scriitori se plîng, la unison, de una și aceeași problemă: lipsa de timp și a unui loc de refugiu. Nu știu cum e în alte domenii și cum își gestionează alții timpul, însă pentru mine, nevoia unui „timp continuu”, care să nu fie fragmentat, care sa-ți permită să lucrezi o perioadă mai lungă asupra cărții este absolut necesară. Cînd am primit bursa de rezidență de la Tescani, acordată de Pro Helvetia în colaborare cu Centrul de Cultură „Rosetti Tescanu – George Enescu”, am fost mai mult decît bucuros.

Știam de această bursă de ceva vreme, știam de proiectul derulat de Pro Helvetia, știam de eforturile pe care le-a depus Gabriela Tudor pentru a realiza acest proiect ambițios. Ideea de a utiliza o infrastructură existentă, de a pune la dispoziție cele patru centre pentru a găzdui artiști, de a pune un artist roman și unul străin să colaboreze, de a le oferi și suportul financiar etc., mi se pare o ofertă generoasă.

De fapt, un scriitor nu are nevoie decît

Pentru mine, care aveam deja început un proiect, lucrurile au funcționat cam așa: în prima săptămînă doar am citit și mi-am revenit după București, în a doua săptămînă am început să-mi fac notițe și abia în a treia și a patra săptămînă am reușit să scriu. Cînd eram în toiul scrierii, mi-am dat seama că trebuie să mă întorc la București.

După perioada mea de rezidență, am vorbit de mai multe ori cu mulți dintre scriitorii care au avut această bursă, cu Gabriela Ilaș, cea care a fost responsabilă cu acest proiect la Tescani, și toți am căzut de acord în ceea ce privește bucuriile și împlinirile de la Tescani. Mai toată lumea a fost de părere că o lună este prea puțin. Cred că o bursă între trei și șase luni ar fi excelentă.

Faptul că această rezidență, singura din țara noastră, a luat sfîrșit mi se pare grav. Faptul că o instituție străină a avut inițiativa organizării unei astfel de rezidențe în România se pare că spune mult despre neputința noastră. Însă faptul că nici o instituție culturală românească să nu reușească să continue un astfel de proiect mi s-ar părea tragic. Nu ne putem

Actrița Petronela Grigorescu în rezidență la Arcuș

de un spațiu care să-i ofere liniște și de un sprijin financiar care sa-i permită să renunțe temporar la slujbele pe care le prestează în mod normal. Bursa Pro Helvetia permitea această detașare. În ce privește spațiul de la Tescani, nu am decît cuvinte de mulțumire. Ideea ca cei doi scriitori (eu și Cezar Paul-Bădescu) să facă o lectură la Iași mi s-a părut de asemenea excelentă. Singura mea problema reală a fost durată. Nu reproșez nimic, fiindcă știu bine cu ce eforturi s-a realizat această rezidență. Dar cred că pentru un scriitor o lună este prea puțin. E de fapt insuficient pentru a realiza un proiect. Într-o lună de zile poți face multe, poți finaliza o carte, schița un proiect, însă nicidecum nu poți scrie o carte.

plînge că nu avem bani, nu ne putem plînge că nu avem infrastructură sau mai știu eu ce ne lipsește. Avem și bani, avem și o infrastructură cît să ne permitem să organizăm acest gen de rezidențe. Avem ministere, uniuni profesionale, instituții culturale etc. Se pare însă că nu prea avem oameni care să gîndească proiecte de acest gen. Nici măcar nu trebuie să gîndim, căci pot fi luate gata de la... nemți, să zicem. Avem o multitudine de modele, care, culmea, nu necesită nici sume de bani mari, nici energii colosale, dar care pot avea efecte substanțiale. De fapt, ne trebuie mereu, la locul potrivit, o Gabriela Tudor, care din păcate ne-a părăsit prea devreme, și lăsată sa-și facă treaba.

Coregraful Florin Fieroiu

Rezidențele și vulnerabilitatea necesară artistului

Gina ȘERBĂNESCU

Din perspectiva criticului de dans, rezidențele din cadrul programului Artistne(s)t au constituit o șansă de înțelegere aprofundată a modului în care se construiește un act artistic.

E bine știut că nu se pune problema unui aparat critic eficient în orice artă, dacă obiectul discursului lipsește sau este inefficient. Faptul că am asistat la procesul de creație al unor spectacole care s-au născut ori s-au aprofundat la Centrul „George Apostu” din Bacău m-a ajutat să-mi rafinez privirea pe care o îndrept spre o creație. M-a ajutat să-i înțeleg pe artiști în latura lor umană, puternic legată de cea artistică.

Un alt aspect important al acestor rezidențe este dat de gradul de libertate acordat coregrafilor. Este necesar să înțelegem că o concepție despre completa eficiență a unui discurs artistic trebuie depășită: artistul are dreptul să greșască, nu este dator în fața nimănui să aducă o rețetă de succes a creației sale, este liber să-și dezvolte creația ulterior, după cum este la fel de liber s-o „înmormînteze” și să treacă mai departe, spre altă etapă a parcursului său artistic. Acesta este unul dintre motivele cele mai importante ale necesității ca astfel de rezidențe să existe: introducerea unei abordări relaxate și realiste asupra destinului unui produs artistic.

Ar trebui poate să vă vorbesc despre experiența mea personală legată de Artistne(s)t, despre bucuria de a privi cum se construiește un discurs coregrafic, despre lungile discuții purtate cu anumiți artiști, care mi-au oferit privilegiul de a mă primi în „laboratorul” lor, de a mă lăsa să fiu martora muncii lor, de a-mi împărtăși nesiguranțele lor, entuziasmul sau reticențele cu privire la propunerea artistică ce făcea obiectul prezenței lor în rezidență. Nu voi nominaliza pe nimeni, nu voi povesti pînă la capăt nici una din aceste experiențe, pentru că ele reprezintă o formă de intimitate ce trebuie să transpară doar în produsul artistic.

Fără doar și poate, un cîștig enorm al rezidențelor Artistne(s)t este dialogul pe care l-au prilejuit între culturi. Cu siguranță, artiștii români au avut enorm de învățat de la coregrafi ca Bernard Baumgarten sau Ivy Baldwin, după cum toți artiștii străini au putut cu siguranță să constate că spațiul românesc are mult oferit dansului contemporan internațional.

Necesitatea existenței unor astfel de rezidențe nu poate fi ruptă de rolul pe care l-au asupra dezvoltării criticii de dans de la noi. Fiind un spațiu al dialogului, al interacțiunii între culturi și modalități diferite de exprimare artistică, o astfel de categorie de rezidențe nu poate rămîne fără ecou la nivelul abordărilor teoretice ale artei coregrafice.

Conceptul de *work in progress* este esențial, se pare, pentru dansul actual. Multe festivaluri sînt efectiv laboratoare în care artistul așază sub lupă ingredientele creației sale și le oferă publicului...O formă de expunere care nu poate avea decît efecte benefice asupra raportării spectatorilor la actul artistic. Vulnerabilitatea artistului poate fi astfel un instrument de umanizare a artei.

În cadrul rezidențelor, acest tip de vulnerabilitate este un material de lucru extrem de fertil. A fi martor la acest mod de raportare la construcția unui discurs coregrafic este, fără îndoială, pentru un critic de dans, o șansă de a avea mai multă grijă față ceea ce scrie, de a dobîndi o formă de înțelepciune necesară unei reflecții sănătoase asupra dansului, de a coborî de pe o periculoasă poziție de autoritate teoretică.

Rezidențele Artisne(s)t au mai avut un rol extrem de important pentru peisajul nostru coregrafic: acela de a demonstra că dansul contemporan românesc poate exista și altundeva decît în București.

Chestionar pentru ArtistNe(s)t

Eugenia Anca ROTESCU și Gina ȘERBĂNESCU

În paralel cu evaluările pe criterii științifice derulate în timpul întâlnirii ArtistNe(s)t de la Bacău, revista *Observatorul Cultural* a propus un set de șapte întrebări care să reflecte, din mai multe perspective, modul în care persoane și instituții implicate în acest program s-au raportat la obiectivele sale majore.

1. Ce înseamnă ArtistNe(s)t pentru dumneavoastră?
2. Considerați că formula existentă, pe centre de rezidență dedicate cite unui domeniu artistic, este cea mai potrivită?
3. În ce mod activitatea dvs. a interferat cu comunitatea locală?
4. Considerați că există efecte pe termen lung ale rezidențelor artistice? Care ar fi acestea?
5. Sînt centrele de rezidență un creuzet a comunicării interculturale?
6. Cum vedeți viitorul rezidențelor artistice în Centrele Culturale din România?
7. Final deschis... Noi ne oprim aici cu întrebările, dar așteptăm completări.

■■■ Gabriel BROJBOIU, artist plastic, director Fundatia Menthor, Constanța

1. ArtistNe(s)t a avut o particularitate pentru noi; s-a pliat pe un demers local ce a adus alături de artiștii constănțeni creatori de marcă din alte orașe.

2. În această abordare, există avantajul de a oferi o expertiză organizatorică specializată. Ar fi însă interesant ca artiști din cîmpuri diferite să poată intra în relație, fapt care ar putea dinamiza demersul, ducînd la dezvoltări neprevăzute inițial. E de dorit să se promoveze firescul comunicării, lăsînd la alegerea rezidenților cum doresc să lucreze.

3. Rezidențele au venit în sprijinul programului *Constanța Caz*, ce are în vedere valorificarea spațiilor neconvenționale – postindustriale, exmilitare, ruine, case neterminate..., fiind un exercițiu de reorientare în realitatea imediată. În general, am găsit înțelegere la autoritățile locale și îmi doresc să identificăm puncte de interes comun.

4. Întîlnirile au ceva din dinamica bilor de biliard, un amestec între calcul și aleatoriu, între previzibil și surpriză. În alt plan, relațiile stabilite pot dura și se pot concretiza în colaborări viitoare interesan-

te. Simpozioanele sau rezidențele sînt un fel de structuri familiale complexe menite să diminueze distanțele dintre participanți.

5. În mod normal, un artist vine în rezidență pentru a primi sau oferi mai mult, pentru a recupera o liniște pe care nu o mai găsește în existența cotidiană și, de ce nu, pentru a se întîlni cu sine însuși, pentru a se reîncărca.

6. Sper să-i țină puterile, răbdarea și entuziasmul pe cei ce le susțin, pentru că altfel nu prea ai pe ce te baza. De la autorități, greu poți aștepta un răspuns stabil pe un anumit tip de problemă. Totuși, trebuie să fii optimist, pentru că am întîlnit și persoane care-și citiseră fișa postului.

7. Aș încheia amintind sugestia de a ne simplifica prioritățile în sensul performanței culturale. Simplu de zis...

■■■ Elisa FUCHS, coordonator Swiss Cultural Programme

1. ArtistNe(s)t reprezintă un program prin care ne-am propus nu numai să finanțăm, prin Programul Cultural Elvețian, inițiative culturale, ci să și facilităm crearea de structuri, de rețele. Este singurul program în care am lucrat cu autorități publice care dețin infrastructura necesară materializării proiectelor finanțate.

2. La inițierea programului, aceasta era o formulă logică. Centrele au contribuit la realizarea programului prin dezvoltarea infrastructurii proprii și prin alegerea unui specialist-coordonator al proiectului. Fiecare centru și-a construit o identitate bazată pe promovarea unui tip de artă, ceea ce nu a împiedicat deschiderea spre alte domenii artistice.

3. A fost un proces de acumulări. O activitate din cadrul programului a declanșat alte activități care au vizat comunitatea locală. De exemplu, în Bacău au existat chiar spectacole create în cadrul rezidențelor, realizate prin implicarea publicului.

4. Multe „activități secundare” apar ca urmare a acestor proiecte. Ele se manifestă pe termen lung sub forma colaborărilor între artiștii rezidenți sau ca dezvoltări ale produselor artistice inițiate în rezidențe.

5. Cu siguranță. În centre, prin intermediul rezidențelor s-au facilitat schimburi culturale, grație capacității artiștilor implicați de a se deschide către alte forme de cultură.

6. Ele se pot dezvolta dacă soluțiile vor fi căutate cu entuziasmul Gabrielei Tudor. Ar fi ideal ca rezidențele să-și continue existența în forma unei rețele care să asigure colaborarea dintre centre.

7. Aș adăuga faptul că ArtistNe(s)t a fost „prefațat” de proiectul „Phoenix 05” (realizat tot prin Programul Cultural Elvețian Pro Helvetia), care a avut ca obiectiv dezvoltarea instituțiilor de cultură din mediul rural.

■■■ Cristina CAUTEȘ, director Centrul Cultural European Sinaia

1. Este un program care ne-a provocat și ne-a deschis oportunități, un program pilot, implementat, printr-o excepție, de statul elvețian, care a admis pentru prima dată să lucreze cu instituții publice. Acum, la final, pot să spun că a fost un program de succes, bine înțeles și asumat de cele patru centre. Apoi dezvoltat și reali-

zat, cu unele neîmpliniri, dar cred că și-a atins obiectivele.

2. Nu neapărat. Fiecare centru are libertatea să-și aleagă un alt domeniu sau să meargă mai departe pe cel deja descoperit. Cred însă că se poate face mai mult. În paralel cu ArtistNe(s)t, Centrul de la Sinaia n-a renunțat la stagiile de pregătire în muzică pe care le derulează de peste șapte ani.

3. Și noi, și comunitatea locală. În cadrul prezentărilor publice, am constatat că publicul cel mai interesat este format din populația școlară, ceea ce înseamnă că programul atinge și o componentă educativă, de formare a unui viitor public avizat.

4. Vor exista dacă aceste rezidențe artistice vor continua. Deocamdată, s-a demonstrat nevoia acută de astfel de programe, în instituții care au o bază materială, un patrimoniu, o experiență și niște contacte cultivate constant. Autoritățile locale și centrale trebuie să și le asume, la fel și faptul că centrele sînt pregătite să le deruleze fără investiții uriașe.

5. Categoric sînt. Fiecare prezentare publică a fost prilej de întîlniri cu comunitatea locală și cu artiștii locali.

6. Intenționez să includ programul de rezidențe artistice în proiectul meu de management și sper să fiu convingătoare pentru Ministerul Culturii, care a încurajat și susținut și pînă acum centrele culturale. Sper să și-l asume ca pe o prioritate națională.

7. Vor veni precis în viitorul apropiat, pentru că aici tocmai asta se discută: cum să continuăm.

■■■ Cosmin MANOLESCU, coregraf, artistic coach, ArtistNe(s)t

1. Reprezintă o provocare, pentru că, pentru prima dată în România sînt conectate în același timp instituții de cultură cu organizații non-guvernamentale, cu un finanțator internațional, cu artiști, cu coordonatori artistici. Acest proiect, care sprijină artiștii, schimbă realmente ceva în peisajul cultural românesc.

Fotografie de grup ArtstNe(s)t

2. Această formulă e bună pentru că îi oferă artistului un timp de creație și consolidează ideea de rezidență. Când artiști din domenii diferite sînt puși laolaltă, scopul rezidenței de transformă. Desigur, nimic nu a oprit centrele să își gîndească rezidențele interdisciplinar. Mai depinde, desigur, și de natura proiectelor propuse (multe au avut o structură interdisciplinară). Desigur, după 3 ani, în urma unei evaluări, lucrurile pot să capete o altă formă...

3. Proiectul a fost conceput astfel încît să aibă rezonanță la nivel de comunitate. Grație activităților conexe, născute în urma acestor rezidențe, se întîmplă ceva atît în spațiul respectiv, cît și în spațiile în care ajung produsele artistice.

4. Ele rezidă în primul rînd în schimbarea mentalității la nivel instituțional. Vor fi cu siguranță vizibile efectele dintre colaborările din ce în ce mai frecvente dintre instituții și ONG-uri.

5. Dînd șansa artiștilor din țări și culturi diferite să se întâlnească, sînt adunate, ca într-un creuzet, ingrediente a căror sinteză va duce în timp la apariția unui produs artistic.

6. Probabil că scena culturală românească nu este încă pregătită pentru lucrul în rețea, care în străinătate e foarte dezvoltat și reprezintă o modalitate de abordare pe orizontală, prin care se asigură tuturor participanților același punct de start. E bine însă că se conștientizează faptul că rețeaua e soluția ca acest tip de program să continue într-o manieră coerentă.

7. Faptul că programul a fost finanțat din bani publici elvețieni obligă, într-un fel, statul român să finanțeze proiecte culturale. Modelul poate fi replicat, iar suma investită în acest proiect e infimă în raport cu posibilitățile bugetare românești.

■■■ Salome SCHNEEBELI, Coregraf, rezident ArtistNe(s)t, Elveția

1. ArtistNe(s)t înseamnă pentru mine schimb cultural, comunicare, plasarea mea într-un spațiu în care am avut mult de învățat.

2. Atunci cînd creează, artiștii se deschid oricum spre alte arte. Chiar dacă se realizează focalizarea pe o anumită artă, interdisciplinaritatea este inherentă actului artistic.

3. Faptul că am comunicat foarte bine cu echipa Centrului „George Apostu”, cu Florin Fieroiu și Cosmin Manolescu, m-a ajutat să transmit comunității de aici ceea ce am creat, am ajuns la rîndul meu să cunosc o formă de cultură complet nouă pentru mine și să duc și spre alte comunități rezultatul a ceea ce am lucrat aici

4. Cel mai important efect pe termen

lung are loc la nivel emoțional. Se creează prietenii, ești îmbogățit de întîlnirea cu oamenii cu care lucrezi și cu care comunică.

5. Da, acesta este viitorul artei: deschiderea, întîlnirea cu forme diferite de cultură care să stimuleze creația și să o transforme într-o formă autentică de întîlnire între oameni. Nu ne putem închide la nesfîrșit în cercul propriei noastre culturi.

6. Această inițiativă trebuie să continue, iar cea mai bună formulă este aceea a unei rețele a Centrelor care organizează rezidențele.

7. Am putut constata că în România s-a conturat o diversitate a limbajelor coregrafice și a temelor propuse de coregrafi, ceea ce constituie fără îndoială un important cîștig cultural.

■■■ Gabriela ILAȘ, coordonator proiect, Centrul de rezidență ArtistNe(s)t Tescani

1. Pentru mine, ideea de rezidență e veche, pentru că la Tescani se fac rezidențe de foarte multă vreme. Importantă a fost comunicarea cu rezidenții, relația profund umană care a luat naștere pe parcursul prezenței lor acolo.

2. A fost bine că rezidența s-a concentrat asupra literaturii, în cazul Tescanilor, pentru că scriitorii au nevoie de un spațiu liniștit, departe de agitația cotidiană, unde nu găsesc răgazul de a crea.

3. Impactul s-a petrecut mai mult la nivel uman. E mai greu de stabilit o relație cu comunitatea, pentru că Tescani e un loc mai izolat. Dar unii dintre rezidenți au comunicat foarte bine cu localnicii. Pe Bogdan Ghiu, de exemplu, îl cunoștea toată lumea, era uimitor să ieși cu el la plimbare și să vezi că tot satul îl știe.

4. Efectul pe termen lung e dat de nașterea unor cărți, care sînt începute la Tescani, sau scrise în mare parte acolo. Faptul că lumea cumpără cărțile și află unde s-au născut e un astfel de efect.

5. Comunicarea interculturală e inevitabilă. Lumile interioare ale rezidenților s-au potrivit întotdeauna foarte bine. Prietenia dintre ei a continuat în timp și a fost facilitată de spiritul unui loc ca Tescani.

6. Eu sînt optimistă în privința continuării rezidențelor. La Tescani, lucrurile au mers bine întotdeauna și vor continua la fel. Ministerul Culturii ne-a ajutat, aplicăm cu proiecte. Soluții există mereu, dacă se vrea.

7. Prin trecerea noastră la Muzeul „George Enescu”, la Tescani lucrurile merg mai bine acum. În acest moment, nu am nici un motiv de îngrijorare pentru soarta rezidențelor.

■■■ Rarița SZAKATS, evaluator, Fundația AltArt)

1. Este prima abordare coerentă a ideii de rezidență în România, care creează o masă critică de profesioniști.

2. Focalizarea pe o artă a ajutat la dezvoltarea în centre a competențelor artistice aferente artei contemporane. Eu cred în interdisciplinaritate și am văzut că produsele artistice din rezidențe oricum tindeau spre această abordare.

3. În proiecte au existat componente prin care artiștii au lucrat direct cu o comunitate locală, iar în unele cazuri, această componentă a avut dimensiune educațională. Mai există și comunitatea artistică asupra căreia a existat un impact dat de comunicarea între artiști.

4. Pe termen lung, efectul va fi scoaterea unor Centre Culturale din anumite paradigme învechite și re poziționarea lor în raport cu arta contemporană. S-ar putea produce efecte la nivel de politici, prin vocea comună a unor organizații interesate de creșterea numărului și calității rezidențelor.

5. Nu e vorba numai de culturi diferite, ci și de artiști cu expertiză culturală distinctă. Aceste schimburi duc la rafinarea simțului critic al creatorilor și receptorilor de cultură, precum și sporirea competenței culturale a managerilor.

6. Primul pas e capitalizarea experienței dată de ArtistNe(s)t. De aici putem construi argumente pe care să le prezentăm celor care decid asupra politicilor culturale. Un instrument important este desigur rețeaua, vocea comună care să accentueze vizibilitatea fenomenului.

7. E important ca produsele artistice ale rezidențelor să fie mai vizibile prin intermediul mass-media. Artiștii trebuie să fie mai implicați în selecția proiectelor și în delimitarea standardelor. Și ar mai fi și rolul politicianilor...

■■■ Petre STRĂCHINARU, membru în Comitetul de Conducere ArtistNe(s)t

1. Pentru mine, ArtistNe(s)t înseamnă o ctitorie. Proiectul s-a născut la Arcuș, în 2004, cînd am organizat simpozionul „Centrele de rezidență – posibilități românești și perspective europene”.

2. La început, ne-am gîndit că se poate identifica un specific local. Dar, din momentul în care aceste cuiburi se vor stabili pe ideea de rezidențe, nu exclud nici una dintre variante, atîta vreme cît centrele pot oferi condiții în domeniul respectiv. De pildă, la Arcuș există o tradiție muzicală care continuă. Alta este problema, cea a selecției, care trebuie făcută de cineva avizat.

3. Ne desfășurăm activitatea într-o zonă multiethnică și multiculturală. Însăși relația cu localnicii creează încă de la bun început o astfel de comunicare.

4. Lucrările realizate de rezidenți trebuie văzute ca parte dintr-o etapă de creație, chiar ca parte dintr-un patrimoniu. Cred că misiunea noastră este să-i sprijinim să-și caute un drum.

5. Sistemul ArtistNe(s)t, care prevede găzduirea simultan a doi artiști, unul din Ro-mânia, altul din străinătate, creează o relație între ei. Prin ei, se creează posibilitatea și disponibilitatea altor parteneriate.

6. Ar fi două aspecte. În primul rînd, dacă actualele centre își vor păstra statul și vor fi sprijinite în dotări în folosul acestor rezidențe, lucrurile se pot dezvolta. Există însă multe alte spații care pot fi folosite în acest scop. Mă gîndesc inclusiv la casele memoriale, care au un bun potențial. Problema este să vrei, dar ca să vrei, trebuie să înțelegi și necesitatea, și mecanismul organizării rezidențelor.

7. Sper să ajungem să vedem că se poate. Nici nu este foarte greu. Important e să creezi contextul și apoi să lași lucrurile să se întîmple.

■■■ Liliana BASARAB, artist plastic, rezident, Centrul Cultural European Sinaia

1. Pentru mine, ArtistNe(s)t e o idee bună care trebuie să continue. Este o necesitate ca un artist din România să aibă acest gen de oportunități în țara lui. Poate

că este simplu spus, dar e atît de natural să existe așa ceva, încît pare ciudat să aduci argumente în acest sens.

2. Da, într-un fel. Artiștii mileniului III sînt pluridisciplinari. Cred că se pot gîndi și proiecte de lucru interdisciplinare. Înțeleg, însă, că pentru un centru e important să dezvolte o anume direcție.

3. Proiectele mele sînt legate de comunitate. Pentru mine, e important contextul, mentalitatea oamenilor din jur, care mă influențează. Cred însă că nu trebuie anume căutate proiecte care să implice comunitatea sau să o facă într-un mod forțat, doar dacă acest lucru apare ca o necesitate pentru artist.

4. În parcursul unui artist, sînt anumite etape. Între ele, ar trebui să fie aceste rezidențe, alte proiecte, alte granturi, colecționarii din România și așa mai departe. Cred că sînt niște verigi și e bine ca nici una dintre ele să nu lipsească.

5. Da, hotărît, așa ar trebui să fie și chiar așa sînt.

6. Ar trebui menținută formula în care au funcționat în acest proiect, măcar o vreme. S-ar putea aduce unele îmbunătățiri, în special în ce privește durata de rezidență. O lună este cam puțin, dar, în rest, consider că este o modalitate optimă de a sprijini artiștii.

7. Dezbaterile de aici, de la Bacău, mi s-au părut foarte realiste. Analizele făcute de participanți demonstrează că au o imagine foarte clară a ceea ce s-a întîmplat, iar de aici se naște necesitatea de a continua.

■■■ Geo POPA, director Centrul Internațional de Cultură și Arte „George Apostu”, Bacău

1. ArtistNe(s)t este conceput ca un modul important pentru mobilitatea artistului contemporan, un modul de cunoaștere, de cercetare, de contact cu diferite medii culturale.

2. Centrul Apostu dezvoltă programe pluridisciplinare și de interferență a artelor. Rezidențele artistice, beneficiind de infrastructura de aici și de oameni pregătiți, le completează și creează o vizibilitate puternică instituției și domeniului.

3. Am căutat să punem la dispoziția rezidentului toată gama de întîlniri posibile cu mediul cultural moldav, să discute cu scriitori și studenți, să lucreze cu liceeni... Iar ce s-a întîmplat aici s-a reflectat și la București, Sibiu, Luxemburg, creînd astfel o legătură normală între oameni și culturi. Pe de altă parte, este relația cu administrația locală, care nu prea înțelege care ar trebui să fie menirea unui centru cultural și cu atît mai puțin ce se întîmple cu aceste rezidențe. Necunoscîndu-le, nici nu le susține și nici nu le poate apăra.

4. Cred că este un model european puternic și bine implementat. Cred în desfășurarea lui pe termen lung, pe diferite paliere și domenii.

5. Discutăm, deocamdată, doar despre programe de rezidență. Cred însă că vor apărea și centre de rezidență specializate.

6. Ar fi două lucruri. În primul rînd, e vorba despre voința și disponibilitatea fiecărui centru de a continua programul. Pe de altă parte, vorbim despre surse de finanțare. Sper într-un dialog normal și firesc cu administrația locală și centrală, în așa fel încît să se găsească soluția astfel de centre să poată ființa.

7. Ar trebui să intrăm într-un firesc al dialogului, să ne așezăm cu temei și cu folos într-o relație directă cu lumea și cu viața prin intermediul acestor artiști.